

2 Raceteam gaat HARDer op groen gas

3 Noé van Hulst: 'Energy Academy Europe maakt Noorden meer kosmopolitisch'

4 Innovatieprojecten: bedrijven en kennisinstellingen vernieuwen samen

7 Energieke ondernemers ontmoeten elkaar op Groen 2012

EnergyBoard geeft Noord-Holland power

De duurzame energiesector in Noord-Holland krijgt een boost dankzij de oprichting van de EnergyBoard: een samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen die opgericht is op initiatief van de provincie. In februari werd het platform officieel afgetrapt in Alkmaar. De EnergyBoard gaat, onder leiding van gedeputeerde Jaap Bond, kansrijke duurzame energieprojecten in de regio ondersteunen en stimuleren in samenwerking met andere partijen, zoals Energy Valley en de Metropoolregio Amsterdam.

'Noord-Holland barst van de ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie,' vertelt Jaap Bond. 'Die ontwikkeling wil de provincie graag versterken, samen met overheden, ondernemers, scholen en onderzoeksinstituten.'

Op de vraag waar de regio sterk in is, antwoordt hij: 'Noord-Holland is dé windwerkplaats op zee. In en vanuit de havens van Den Helder en IJmuiden worden offshore windturbines geassembleerd, getest en onderhouden. Ook zijn de kennisinstellingen druk bezig met turbine-innovaties. Door onze ervaring op dit gebied zijn we aantrekkelijk voor nabijgelegen Nederlandse en Duitse windparken op zee.'

'Met de opzet van een groengasrotonde en de ontwikkeling van een biomassaver-gassingsinstallatie in de Alkmaarse regio heeft de provincie twee belangrijke troeven in handen op het gebied van groen gas. Van deze kennis kunnen we een internationaal succes maken.'

'Dan is er nog de bouwsector, een van de belangrijkste economische pijlers van Noord-Holland Noord. Daarin werkt een

groot aantal partijen, van projectontwikkelaars tot gemeenten. We gaan zorgen dat bestaande kennis op het gebied van duurzaam bouwen en renoveren gebundeld en gedeeld wordt en dat er meer samenwerkingsverbanden ontstaan. Daarnaast moeten er alternatieve financieringsconstructies ontwikkeld worden, want de tijd van subsidiegedreven pilots is voorbij.'

In de Energy Board zitten:

Jaap Bond	Gedeputeerde Duurzame Energie provincie Noord-Holland
Jan Fokerts	Ballast Nedam
Rob Tompot	Peterson
Wim van Lieshout	HVC
Jan Willem van Hoogstraten	TAQA Energy
Peter Molengraaf	Alliander
John Braakman	Zon Energie Groep
Paul Korting	ECN

Thema's waar de EnergyBoard zich op richt, zijn: offshore energie, biomassa, groen gas, duurzame gebouwde omgeving, arbeidsmarkt, onderwijs en communicatie. De EnergyBoard stelt een agenda op met kansrijke projecten om te ondersteunen en start een zoektocht naar aanvullende initiatieven.

SPECIAL Innovatiecontracten: bedrijven en kennisinstellingen vernieuwen samen

In het kader van het topsectorenbeleid hebben bedrijven, kennisinstellingen en overheden de afgelopen periode hard gewerkt aan de zogeheten innovatiecontracten: gezamenlijk opgestelde onderzoeksvragen die moeten leiden tot innovaties. De topsector Energie is hiertoe onderverdeeld in zeven thema's. De stichting Energy Valley heeft aan vier van deze innovatiecontracten meegewerkt. Op pagina 4 leest u wat de contracten inhouden, wat ze voor de regio betekenen en wat Energy Valley heeft gedaan.

Samen aan de bal: Frank de Vries van de gemeente Groningen, Hans Nijland van FC Groningen en Nina Skorupska van Essent trappen af

FC Groningen doopt Energieborg

Energieborg. Dat is vanaf nu de officiële koosnaam van thuishaven Euroborg van FC Groningen. Aan verduurzamen deed de club al langer, maar nu gaat de FC nog een stap verder: het stadion moet zélf energie gaan leveren. Samen met hoofdsponsor Essent, de gemeente Groningen en de partners en leden van de Energy Valley Top Club gaat FC Groningen ervoor zorgen dat de Euroborg in 2020 elektriciteit opwekt, onder meer middels zonne-panelen en windturbines. Het streven is om hiermee 200.000 mensen - het geschatte inwonersaantal van de stad Groningen in 2020 - van energie te voorzien.

Tot die tijd zitten de club en de energiepartijen niet stil. FC Groningen heeft een contract afgesloten met Essent, dat de komende drie jaar

groen gas en groene stroom gaat leveren, opgewekt door Nederlandse windmolens. Ook wordt de verlichting verduurzaamd, worden warmtelekken 'gedicht' en wordt gekeken naar de mogelijkheden voor toepassing van restwarmte uit de omliggende industrie.

Directeur Hans Nijland van de club is trots op de voorbeeldfunctie die FC Groningen heeft: 'Groen is geen modewoord, groen is dóen. We zetten het Noorden op de kaart als duurzame energieregio en brengen duurzaamheid onder een breed publiek onder de aandacht. Want FC Groningen is en blijft een volksclub en neemt daarin ook haar verantwoordelijkheid naar de burgers toe.'

colofon

Dit is een uitgave van de stichting Energy Valley | Voorjaarseditie 2012 | Vormgeving en productie: FC Groningen Media | Redactie en eindredactie: Evelien Hofman
 | Voor vragen over deze uitgave kunt u contact opnemen met: stichting Energy Valley, Postbus 11073, 9700 CB Groningen, tel 050-7890010 info@energyvalley.nl www.energyvalley.nl

Raceteam gaat HARDer op groen gas

HANZEHOGESCHOOL

Techniek saai? Welnee! De perfecte belichaming daarvan is de Hanze Racing Division (HARD), een raceteam van studenten Werktuigbouwkunde van de Hanzehogeschool Groningen dat jaarlijks met een zelfgebouwde wagen meedoet aan de internationale Formula Student. Is zelf bouwen al ambitieus; dit jaar leggen de heren de lat nog hoger door een racewagen te maken die rijdt op groen gas.

Best trots zijn ze, voorzitter Karst Venema en vice-voorzitter Frank Rademaker van HARD, dat ze fungeren als uithangbord van de Hanzehogeschool. En terecht; nadat ze met hun racewagen van vorig jaar - toen nog op benzine - op de open dag van de studie Werktuigbouwkunde hadden gestaan, kwamen er prompt een kwart meer aanmeldingen binnen dan het jaar ervoor. Geen wonder dat de Hanzehogeschool het team, dat inmiddels uit 35 studenten bestaat, zo hoog heeft zitten want zij maken techniek en duurzaamheid sexy.

De Formula Student is een internationale competitie met meerdere wedstrijden. Eentje daarvan vindt jaarlijks in juli plaats op het circuit van Silverstone. Daar mikken de heren op, ieder jaar met een nieuwe auto. Er wordt op twee dingen beoordeeld: de techniek van de auto en

Fotografie: Jan Buwalda

natuurlijk het rijden. Het kan dus ook gebeuren dat je als team helemaal niet mag rijden omdat je niet door de keuring komt. Daar maakt Venema zich totaal geen zorgen over. 'De eisen zijn ontzettend streng, maar we hebben veel van vorig jaar geleerd en zijn bovendien al sinds de zomer van vorig jaar met de auto bezig', vertelt hij. Als alles volgens plan verloopt maken de heren niet alleen kans op internationale faam, ze zijn meteen

Fotografie: Jan Buwalda

hét uithangbord voor duurzame energie, groen gas en de technieksector zelf. Het team heeft behalve ervaring nog een voordeel: omdat de organisatie duurzaamheid en innovatie zo hoog in het vaandel heeft staan, gelden voor auto's op groen gas minder restricties. 'Voor auto's op 'bestaande' brandstoffen geldt een luchtinlaatbeperking, waardoor ze een maximaal vermogen van 100 pk halen. Die beperking geldt niet voor racen op groen gas omdat dit nog nieuw is en zo kunnen wij racen met een auto van zo'n 140 pk. Dat vergroot de winkans enorm.'

Als de heren zeggen alles zelf te doen, bedoelen ze ook alles. Tot de sponsorenwerving aan toe, want racen is duur. En hoewel ze natuurlijk studenten techniek zijn, vinden ze ook dat een erg leuk onderdeel. 'Misschien geeft het nog wel de meeste energie om je verhaal te doen, zo je passie te delen en te zien dat het enthousiasme overslaat op anderen.' Dat doet het, want dankzij hun bevoegenheid en inzet hebben ze zelf al de helft van het meest ideale bedrag afgedekt. 'Rijden gaan we sowieso, maar om maximaal te presteren zou het mooi zijn als we nog wat sponsors binnenhalen. Bovendien willen we de volgende generatie - wij studeren dit jaar af - ook graag een startkapitaal meegeven. Dus nieuwe sponsors zijn zeker nog welkom.'

Rest natuurlijk de vraag wie er gaat rijden op Silverstone. Want racen is een vak

apart en je kunt niet zomaar iedereen achter het stuur zetten. 'We zijn nog aan het selecteren wie van ons team het beste rijdt. Niet alleen om te winnen; je wilt je sponsors ook zo goed mogelijk voor het voetlicht brengen.' Zoals in alles gaan de heren ook hierin behoorlijk ambitieus te werk. 'We oefenen in een simulator, gaan karten en werken samen met het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool omdat je fysiek behoorlijk in vorm moet zijn. De auto is onbetrachtigd en als je moe wordt, word je minder scherp', aldus Venema. Of hij zelf ook in de race is om te gaan rijden op Silverstone? 'Jazeker, en dat zou wel erg gaaf zijn.'

COMMENTAAR

Nederland of Europa?

De afgelopen maanden heeft economisch Nederland zich druk gemaakt voor een positie in het topsectorenbeleid van het ministerie EL&I. Zo ook de energiesector. Op het spel stond de positie in het innovatiebeleid en de daarmee samenhangende geldpotten van het Rijk. Ook Energy Valley heeft zijn best gedaan om een zo groot mogelijk gedeelte van de pot aan 'onze' bedrijven en kennisinstellingen te binden. Het proces van voorbereiding was chaotisch; er was te weinig tijd; de procedure was niet helder en het commitment van bedrijven was vol goede bedoelingen, maar meestal niet hard. Zelden zo'n rommelig besluitvormingstrajet gezien!

Maar toch. Inmiddels ligt er een voorstel voor verdeling van de middelen. Elders in deze Resource zijn de voorstellen samengevat en vindt u de resultaten van onze inspanningen. En om eerlijk te zijn; daar zijn we helemaal niet ontevreden over. Sterker nog: Energy Valley heeft bij de verdeling van de nationale innovatiemiddelen een rol van betekenis gespeeld.

Toch blijft het bizar dat we in Nederland ons collectief druk maken over de verdeling van een bescheiden bedrag aan innovatiegeld, terwijl er tegelijkertijd veel grotere bedragen vanuit Brussel beschikbaar komen voor dezelfde onderwerpen. Nog meer bizar is de constatering dat bij de verdeling van de nationale budgetten geen enkele rekening is gehouden met de Brusselse programmering en financieringscriteria. Alsof het innovatiebeleid zich puur binnen de landsgrenzen afspeelt.

Energy Valley wil echter op beide niveaus excelleren: nationaal en Europees. U mag daarom van ons binnenkort ook de nodige voorstellen voor Europese energie-innovatie verwachten. Wait and see!

Gerrit van Werven
 Directeur stichting Energy Valley

Noé van Hulst: 'Energy Academy Europe maakt Noorden meer kosmopolitisch'

Een maandje of drie is Noé van Hulst nu aan de slag als directeur van de Energy Academy Europe (EAE), waarvan het hoofdkwartier gevestigd is op de Zernike campus in Groningen. Een pioniersfunctie noemt hij het zelf, want hoewel er op het gebied van energie-onderwijs en -onderzoek al het nodige gebeurt op de vele kennisinstellingen in Noord-Nederland, is het aan hem en zijn team de taak om de opleidingen aan verschillende universiteiten en hogescholen te verbinden, het bedrijfsleven er sterker bij te betrekken, studenten en topdeskundigen uit de hele wereld aan te trekken én het mbo eraan te koppelen in de vorm van de Energy College.

Waar hebt u zich de eerste maanden mee bezig gehouden?

'Ik ben flink aan het pionieren en doe alles tegelijk. Allereerst de spelers meer te verbinden zodat we samen kunnen nadenken over vernieuwing in onderwijs en onderzoek. We zijn druk bezig het team op te bouwen en ik voer veel gesprekken binnen de kennisinstellingen, maar ook met potentiële partners. Ondertussen werken we aan het plan om de ambities van de EAE te implementeren in de komende jaren. Maar we kijken ook scherp naar het komende halfjaar: wat moet er gebeuren om de EAE tastbaar te maken? Want er is al heel veel - honderden studenten en onderzoekers, samenwerking tussen verschillende instituten in binnen- en buitenland - maar dat moeten we helder maken. De kunst is om spannende nieuwe dingen op te lijnen en tegelijkertijd het reeds bestaande beter te verkopen aan de buitenwereld.'

'Studenten kunnen innovaties meteen op de markt brengen'

Hoe trekt de EAE studenten en deskundigen uit het buitenland naar het Noorden?

'Daar zijn we nog druk over aan het nadenken: welke instellingen uit welke landen gaan we benaderen, en hoe? Groningen mag misschien klein lijken, ik vind dat de stad best gezien mag worden: het is een jonge stad met een fijn leefklimaat en goede horeca. Hoewel hij wel wat toegankelijker gemaakt mag worden voor mensen die geen Nederlands spreken. Zo kun je hier niet eens een treinkaartje kopen met een internationale creditcard. En er mag ook wel meer in het Engels; ik heb vier jaar in het Midden-Oosten gezeten en

daar waren de verkeersborden bijvoorbeeld tweetalig. Ik wil het niet dramatiseren hoor, maar we moeten er wel

'De EAE is een habitat met verschillende diersoorten'

bewust mee bezig zijn en ons verder openstellen. Want de EAE kan een mooie magneet worden voor het Noorden die meer studenten, deskundigen en bedrijvigheid aantrekt waardoor het een meer kosmopolitische regio wordt.'

Welke kennis en ervaring brengt u mee uit eerdere functies?

'Dankzij mijn eerdere internationale functies, waaronder bij het International Energy Forum, ken ik de belangrijke energiebedrijven in de wereld. Ik weet wie er aan de knoppen draaien. Ook heb ik al meerdere pioniersachtige jobs gehad. Zo heb ik bij het voormalig ministerie van Economische Zaken gewerkt aan het opzetten van de NMa. Dus het van de grond opbouwen van iets nieuws, heb ik vaker gedaan. Wat overigens geen garantie biedt voor succes, maar het helpt wel.'

En hoe zit het met uw netwerk in het Noorden?

'De grotere bedrijven, de Gasunie's en GasTerra's van deze wereld, ken ik van uit eerdere functies goed. Veel regionale bedrijven zijn relatief nieuw voor me. Maar wat we hier willen overstijgt de regio, we zoeken vooral ook de samenwerking met omringende landen.'

Hoe reageert het bedrijfsleven op het feit dat de EAE deels vraag gestuurd gaat werken?

'De eerste reacties zijn bemoedigend, maar we zijn er nog volop mee bezig dus het is te vroeg om de taart aan te

snijden en de party te beginnen. Wij moeten eerst ons aanbod concretiseren en goede proposities formuleren. De bedrijven zullen niet op onze blauwe ogen en mooie praatjes de portemonnee trekken. Ze moeten eerst brood zien in samenwerking met de EAE voordat ze investeren, en dat ook nog in een economisch moeilijke tijd.'

Hoe gaat de EAE aansluiten op de arbeidsmarkt?

'Allereerst doordat het Energy College, een collectief van mbo-opleidingen in de drie noordelijke provincies en Noord-Holland, onder de paraplu van de EAE gaat opereren. Waarbij het Energy College wel grotendeels zelfstandig gaat werken omdat het een andere, maar gerelateerde governance structuur heeft. Eigenlijk kun je de EAE beschouwen als een habitat met verschillende diersoorten. Het Energy College zal

'Bedrijven investeren niet op basis van blauwe ogen en mooie praatjes'

vooral arbeidskrachten leveren aan de regionale arbeidsmarkt. Daarnaast gaan we door EAE en Energy College te verbinden, de doorstroming van mbo naar hoger onderwijs verbeteren. Tenslotte krijgen studenten van de EAE de mogelijkheid hun ideeën door te vertalen in een eigen bedrijf. Dit gebeurt nu al op de Zernike campus, maar dat kan nog worden opgeschaald. Met hulp en mentoring, deels in samenwerking met bedrijven, kunnen zij hun innovaties meteen de markt op brengen.'

Innovatiecontracten: bedrijven en kennisinstellingen vernieuwen samen

In 2011 vroeg het kabinet aan de negen topsectoren om voorstellen voor zogeheten innovatiecontracten op te stellen, waarin bedrijven, kennisinstellingen en overheid afspreken samen marktgerichte innovaties door te voeren op basis van gezamenlijk opgestelde onderzoeksvragen. Onder leiding van een topteam uit bedrijfsleven, wetenschap en overheid is de afgelopen maanden per topsector, waar energie er één van is, gewerkt aan de invulling van de innovatiecontracten.

De stichting Energy Valley heeft meegeschreven aan meerdere innovatiecontracten en bedrijven, kennisinstellingen en projecten uit de noordelijke energiesector hieraan verbonden.

De topsector Energie is onderverdeeld in zeven zogeheten innovatietafels, die elk een eigen thema behandelen en met een voorstel voor een innovatiecontract komen. De thema's zijn bio-energie, gas, smart grids, wind op zee, energiebesparing in de gebouwde omgeving, energiebesparing in de industrie en zonne-energie. Energy Valley heeft een rol gespeeld in de eerste vier, die aan-

sluiten bij de regionale kracht en strategische focus. Daarnaast heeft Energy Valley een rol gespeeld in de uitwerking van Energie uit Water en Energiedijken, die onderdeel zijn van de topsector Water.

Aan de hand van de innovatiecontracten zal het kabinet bepalen hoe het overheidsgeld voor innovatie de komende jaren wordt verdeeld. Het is de bedoeling dat het bedrijfsleven zelf zeker 40 procent van de benodigde middelen voor de innovaties financiert. De verwachting is dat het kabinet in april duidelijk maakt wat de verdeling voor 2012 zal worden.

Smart grids

Smart grids is nog een geheel nieuw vakgebied. Hoewel Nederland een sterke positie heeft op dit gebied, zijn er nog weinig samenwerkingsverbanden. Vragen vanuit de markt zijn er juist des te meer, en zo ontstond een stevig innovatiecontract smart grids waarin men op drie niveaus de slimme energiesystemen verder wil ontwikkelen.

Allereerst moet er nieuwe hardware, zoals sensoren en vermogenselektronica, worden ontwikkeld om de systemen aan te sturen en zo tot een beter netwerk te komen. Daarnaast moet er een open protocol komen voor de aansturing van deze hardware zodat iedereen in de sector kan innoveren en niemand het alleenrecht heeft. Tenslotte moeten er nieuwe businessmodellen worden ontwikkeld voor de nieuwe manier van vraag en aanbod afstemmen die smart grids met zich meebrengen, waarbij de (thuis)gebruiker bepaalt.

Energy Valley nam samen met strategisch partner PwC deel aan de totstandkoming van het innovatiecontract. Energy Valley heeft daarbij een groot aantal noordelijke projecten, bedrijven en kennisinstellingen bij het contract betrokken en samen met PwC een belangrijke rol gespeeld in het concreet maken van de financiële paragraaf.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot een innovatiecontract smart grids waaraan 117 bedrijven meedoen. Samen willen zij 27,7 miljoen investeren en vragen ze een overheidsbijdrage van 41,1 miljoen. Van deze 27 miljoen komt ongeveer 10 miljoen euro uit Noord-Nederland.

Bio-energie

Het innovatiecontract bio-energie, dat is opgesteld onder leiding van Luuk van der Wielen van de TU Delft, is gericht op het efficiënt gebruiken van biomassa in onze energievoorziening en als groene grondstof. Voor de Energy Valley regio belangrijke programmalijnen richten zich op het produceren van hoogwaardige energiedragers en biofuels. Deze inzet is verwoord in de termsheet Valorisatiecluster Thermochemische Conversie.

In de termsheet heeft de stichting Energy Valley het voortouw genomen en zeven bedrijven en vijf instellingen aan het innovatiecontract gekoppeld op het thema thermochemische conversie. Het consortium zet zich in om moderne technologieën als torrefactie en pyrolyse en de productie van hoogwaardige biofuels verder tot wasdom te brengen. De totale projectkosten zullen 9 miljoen euro zijn, waarvan 1,5 miljoen uit al bestaande projecten kan worden gefinancierd. De bedrijven willen zelf 4,5 miljoen euro in het project investeren, en vragen 3 miljoen van de overheid.

Volgens projectmanager Machiel van Steenis van Energy Valley is dit afgeronde innovatiecontract een mooie stap richting samenwerking: 'Er zijn bedrijven bij elkaar gebracht en daardoor consortia ontstaan in een heterogene energie-omgeving', aldus van Steenis. Mocht het innovatiecontract gehonoreerd worden, dan is Energy Valley bereid op het gebied thermoschemische conversie de coördinatie en uitwerking te leiden.

Gas

Het innovatiecontract Gas, dat is opgesteld onder leiding van Ulco Vermeulen en Catrinus Jepma, bestaat uit zes onderdelen: upstream (voor de leek kortweg gaswinning), groen gas, power to gas - gas to energy, gasrotunde 2.0, maatschappelijke acceptatie en small scale LNG. Energy Valley heeft zich met alle onderwerpen beziggehouden en met LNG in het bijzonder.

LNG, vloeibaar gas, heeft enorme potentie als transportbrandstof, met name in de scheepvaart en het zware wegtransport omdat het schoner, efficiënter én stiller is dan het dieselalternatief. Daarom lanceerden Cofely GDF Suez, Rederij Doeksen, Gasunie, de provincie Fryslân en Energy Valley in oktober in Harlingen de Green Deal LNG, waar dit innovatiecontract een voortvloeisel van is.

Voor de Energy Valley regio is het vanwege het grote aantal scheepswerven en gebruikers zoals veerdiensten interes-

sant om het gebruik van LNG als brandstof verder te ontwikkelen. Niet alleen omdat het duurzamer is, maar ook omdat het behoorlijk wat werk voor het MKB kan opleveren want schepen moeten worden omgebouwd of nieuw gebouwd om op LNG te kunnen rijden of varen. Dat biedt bovendien weer internationaal perspectief omdat meerdere landen al hebben aangegeven in te willen zetten op LNG. Niet voor niets is - als Duitse partner - de Meyer Werft in Papenburg aangehaakt op dit innovatiecontract waarin de deelnemende bedrijven aangeven onderzoek te willen laten doen naar onder andere het ombouwen van motoren, het inpassen van nieuwe motoren in voertuigen en naar veiligheid.

Aan het LNG-onderdeel van dit innovatiecontract doen zo'n 50 partijen mee, die gezamenlijk ongeveer 36,5 miljoen euro willen inleggen. Energy Valley heeft ook geholpen met het totstandkoming van de Green Deal LNG, gezorgd dat dit wordt voortgezet in het innovatiecontract en andere partijen erbij betrokken.

Wind op zee

De innovatietafel Wind op zee wil dat er een proeftuin op zee komt waar geplande innovaties kunnen worden getest en concurrerend gemaakt. Aanhakend op de Green Deal Off-

shore Wind tussen overheid en de Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA), wil de innovatietafel de proeftuin inbedden in een demopark om het geheel rendabel te maken. Het doel van de innovaties zelf is dat de kostprijs van offshore wind met 40% gereduceerd wordt in 2020 en de Nederlandse industrie, die 25%

van de wereldmarkt voor offshore wind in handen heeft, een concurrerende positie houdt. Tachtig bedrijven doen mee in dit innovatiecontract. De rol van Energy Valley was om, in samenwerking met Northern Netherlands Offshore Wind (NNOW), bedrijven en noordelijke kennisinstellingen - waaronder de Maritime Campus Netherlands, ECN en de Energy Academy Europe - te enthousiasmeren.

Volgens projectmanager Albert van der Hem is dit goed gelukt, en staat bovendien de Energy Valley regio nu goed op de kaart als geschikte proeftuinregio. 'Alle vier mogelijke proeftuinlocaties mét vergunning, liggen in de Energy Valley regio', aldus Van der Hem.

In totaal is er 292 miljoen euro nodig om het contract uit te voeren, waarvan de bedrijven zelf 116 miljoen willen investeren.

Op basisschool De Kap in Emmen is een proef gestart met dynamisch licht. Doel is om niet alleen een gezond binnenklimaat te creëren maar ook energie te besparen. De proef wordt uitgevoerd door het bedrijf Emmlight dat de verlichting levert, De Kap die de resultaten bijhoudt en IVN die een lespakket rondom de proef verzorgt.

Proef met dynamisch licht op school in Emmen

Emmlight, dat levert aan landen als Duitsland, Engeland en Spanje, verzorgt LED-verlichting die aan te passen is aan de smaak en waarmee een stimulerende en natuurlijke

sfeer gecreëerd wordt wat de leerprestaties van de kinderen ten goede komt. Met de verlichting kan 60 procent energie bespaard worden. De levensduur is zo'n twintig jaar. Emmlight focust zich

oondertussen ook op de ontwikkeling van verlichtingsarmatuur van (bio)kunststof. De proef is gestart in november. Wanneer de eerste resultaten bekend zijn, is nog niet duidelijk. Edu-

cohof, het duurzaamheidscentrum van de gemeente Emmen, maakt dit soort gezamenlijke initiatieven mogelijk door partijen met elkaar te verbinden.

Gemeente Groningen geeft energie!

De stad Groningen heeft forse energieambities, zoals energieneutraal zijn in 2035. Deze ambities worden ingevuld aan de hand van het uitvoeringsprogramma 'Groningen geeft Energie'. Hierbij richt de gemeente zich op wind, biomassa, zonne-energie, energiebesparing en warmte. Het projectteam energie is verantwoordelijk voor de uitvoering van 17 projecten in het kader van deze vijf thema's. De gemeente is ervan overtuigd dat met deze projecten een belangrijke start wordt gemaakt om de doelstellingen te halen.

Samenwerking essentieel

Dat de ambities alleen kunnen worden behaald door nauw samen te werken, realiseert Groningen zich. Daarom ondersteunt de gemeente daarom verschillende initiatieven en projecten zoals Grunneger Power, Energy Academy, het Gasfornuis. Tevens wordt gewerkt aan een warmtevisie voor de hele stad. Hiervoor is onlangs een charrette georganiseerd met ruim 30 experts om te verkennen hoe in de toekomst kan worden omgegaan met warmte in de stad. Conclusie was dat vele partijen zullen moeten investeren, er per gebied kansen liggen en dat de gemeente een belangrijke rol heeft in het samenbrengen van partijen.

Vele energieprojecten

De plaatsing van de eerste van vele zonnepanelen op gemeentelijke daken in februari was het begin van een reeks projecten voor een energieneutraal Groningen. Zo worden bijvoorbeeld de subsidieregelingen voor bedrijven om zuiniger met energie om te gaan aan-

trekkelijker gemaakt. Met het project duurzame verlichting Hoendiep zal de bedrijvenvereniging hun buitenverlichting verduurzamen en de gemeente de openbare verlichting. Ook wordt gekeken naar opties om winkels in de Herestraat energiezuiniger te maken door bijvoorbeeld alternatieven om de winkeldeuren niet steeds open te laten staan. De Energie Innovatieprijs is net van start gegaan en het meest innovatieve bedrijf op energiegebied wint De 10.000. Met de Energy Valley Topclub wordt bekeken hoe andere bedrijven het groene voorbeeld van FC Groningen kunnen volgen en met het project Energietransitie Europapark wordt gewerkt aan een groene toplocatie. In Meerstad staan inmiddels 5 energieneutrale woningen.

Op de website www.gemeente.groningen.nl/energie is actuele informatie over de stand van zaken van de projecten, het masterplan en het uitvoeringsprogramma 'Groningen geeft Energie' terug te vinden.

Duurzaam ondernemen en Drenthe gaan hand in hand

Sinds december 2011 is Drenthe een duurzame investerings- en financieringsmaatschappij rijker: de Drentse Energie Organisatie. Met de oprichting van de Drentse Energie Organisatie wil de provincie Drenthe de transitie naar een duurzame energieproductie versnellen. De Drentse Energie Organisatie heeft een aantal instrumenten tot haar beschikking die het verschil kunnen maken om projecten wél te kunnen realiseren.

Unieke werkwijze

Directeur Guido Hoek stelt dat door de aanwezigheid van de Drentse Energie Organisatie er een gunstig vestigingsklimaat voor duurzame energieprojecten in de provincie Drenthe is gecreëerd. 'De werkwijze van de Drentse Energie Organisatie is uniek. Zo weegt zij de maatschappelijke baten van een project mee bij het vaststellen van de financieringsvoorwaarden. Hierdoor kan, indien nodig, een lager rentetarief worden toegepast en het aflossingsschema van de financiering worden afgestemd op de kasstromen van het project.' Naast een uitgebreid palet aan financiële instrumenten richt de organisatie zich op het ontzorgen van duurzame energieprojecten binnen de provincie Drenthe door de inbreng van haar kennis en kunde.

Positieve bijdrage

Sinds de oprichting heeft de Drentse Energie Organisatie al twee projecten over de drempel kunnen helpen. Meppel-Energie is een initiatief van de gemeente Meppel en Rendo Duurzaam. Meppel-Energie voorziet de nieuwe woonwijk Nieuwveense Landen van een innovatief duurzaam energieconcept dat onder

andere wordt gevoed door biogas en warmte afkomstig van de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het Waterschap Reest en Wieden. Vanwege haar hoge energieambitie is het project door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu aangewezen als icoonproject. De Drentse Energie Organisatie financiert een deel van de eerste fase van het project. Naast

het project in Meppel maakt de Drentse Energie Organisatie financiering van een warmteleiding tussen het zwembad Bosbad Noord-Sleen en een nabijgelegen biovergister mogelijk. De warmte die bij de elektriciteitsproductie van de biovergister vrijkomt wordt ingezet voor de verwarming van het zwembad, met een forse CO₂-besparing tot gevolg.

Energiewacht levert 'Zonnepanelen voor iedereen'

'Zonnepanelen voor iedereen'. Dat is de titel van de nieuwe actie van de Energiewacht Groep in samenwerking met de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden, die het voor consumenten aantrekkelijker maakt om te investeren in zonnepanelen. De aftrap werd gegeven op de eerste editie van de beurs Event Groen, die werd gehouden van 23 tot en met 26 februari in Leeuwarden.

Met deze actie kunnen inwoners van de provincie Fryslân zonnepanelen op het dak krijgen, die zij in vijftien jaar afbetalen met het geld dat wordt bespaard op de energienota. Tijdens Event Groen werd het eerste contract voor deelname aan de actie getekend in het bijzijn van gedeputeerde Hans Konst en wethouder Isabelle Diks.

De gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân ondersteunden Event Groen vanuit de samenwerkingsagenda 'Slim met water en energie'. Op de beurs was aan de hand van negen themapleinen te

zien en te beleven hoe je duurzaam kunt werken, wonen en recreëren. Zo werden op het mobiliteitsplein verschillende groen gasauto's te koop aangeboden en kon op een speciaal

parcours worden proef gereden met elektrische auto's en scooters.

Ook 'groene' mode en duurzaam voedsel kwamen ruimschoots aan bod. Zo serveerden leerlingen van AOC Friesland hapjes van Fairtrade producten.

De gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân ondersteunden Event Groen omdat ze het een goed initiatief vinden om mensen bewust te maken van de mogelijkheden van duurzaam gedrag. Stad en provincie streven ernaar onafhankelijk te worden van conventionele brandstoffen als olie en gas.

Event Groen trok in totaal 10.000 bezoekers. Het event is een initiatief van Club 2025, een groep Friese ondernemers die gezamenlijk gaan voor een duurzame toekomst.

Energieke ondernemers ontmoeten elkaar op Groen 2012

Fotografie: Gabriëlle Hengeveld

'Als het 's winters te warm wordt, komt er nooit meer een Elfstedentocht'. Met die woorden trapte 'groene' burgemeester Ferd Crone van Leeuwarden op 23 februari het congres Groen 2012 in het WTC in zijn stad af. En dat in de zaal waar twee weken eerder de befaamde schaatstocht werd afgeblazen. Oftewel: tijd voor klimaatbeheersing, tijd voor groen ondernemen. Dat laatste was dan ook de insteek van het congres dat was georganiseerd door stichting Club 2025, Agentschap NL en stichting Energy Valley.

Vóór en door ondernemers dus, want het voortouw werd genomen door Club 2025, dat opgezet is door ondernemers Trudie Timmerman, Henk Planting, Gerke Wispelwey, Wim Terpstra, Johan ten Brinke en Douwe Faber. Juist dat, en het feit dat de 450 man in de zaal ook grotendeels ondernemer waren, stemde spreker Bert de Vries - plaatsvervangend directeur-generaal Energie - zeer tevreden. Want, zo zei hij, als hij in een eerdere ambtelijke functie wel eens in het Noorden kwam spreken, zat de zaal vol met bestuurders. 'De enige die nog iets met ondernemerschap te maken had, was de voorzitter van de Kamer van Koophandel', aldus De Vries met een schalkse blik. Waarna hij er met klem op wees dat ondernemers niet moeten zitten wachten op overheids geld voor duurzame innovatie, maar zelf in actie moeten komen. 'Ik heb nog nooit een overheid gezien die geld kan verdienen.'

Hét boegbeeld van duurzaam ondernemen tijdens Groen 2012 was Ruud Koornstra, die er ook op wees dat de ondernemers zelf aan zet zijn. En dat het ook kán. 'Elke vorm van duurzaamheid is niet duur. Als het wel duur is, is het niet duurzaam.'

Wetgeving

Tijdens het debat, waarin naast de twee inleiders prominenten uit bedrijfsleven, onderwijs en overheden plaatsnamen,

werd doorgesproken op de rol van de overheid. Volgens Douwe Faber zit die taak 'm vooral in het wegnemen van achterhaalde regelgeving. 'We kampen met nieuwerwetse technologie en prehistorische wetgeving', gooide hij de knuppel in het hoenderhok. Dat werd beaamd door Bert de Vries die aangaf dat de huidige wetgeving uitgaat van het centrale idee, terwijl steeds meer energie decentraal wordt opgewekt en dus op een andere manier wordt ingevoerd en verhandeld. 'De ontwikkelingen in de maatschappij gaan sneller dan de overheid kan reageren', aldus De Vries. Ruud Koornstra wees er daarbij op dat er wel degelijk kundige mensen bij de ministeries zitten, maar dat zij worstelen met de huidige

politieke systemen en regelgeving. De oplossing? 'De kenniscentra, ondernemers, bestuurders en ambtenaren moeten met een gezamenlijk aanvalsplan komen om de wetgeving te moderniseren. Waaraan Douwe Faber toevoegde: 'Ondernemers moeten meer het gesprek aangaan met Den Haag.'

Aan de bak dus, de ondernemers. Dat gebeurde tijdens het middagprogramma volop. Van te voren geboekte matchmakinggesprekken, zo'n 30 verschillende deelsessies over groen gas, duurzaam ondernemen met energie en duurzaam bouwen en wonen, een bezoek aan de beurs Event Groen waar het congres onderdeel van was en vooral véél netwerken; de bezoekers maakten Groen 2012 tot een energiek en dynamisch geheel.

Reacties

Vooraf het van te voren kunnen 'boeken' van mensen met wie je graag wilt praten, viel in de smaak. 'Een goed idee', aldus Elwin ter Horst van P2Projectmanagement. 'Meestal screen je van te voren de bezoekerslijst en bedenk je wie je wilt

spreken, maar dan mag je hopen dat het lukt. Dat matchen van te voren was erg handig; ik heb een goed gesprek gehad.'

'Innovatief' noemde Steven van Eije van het Energy Delta Institute het matchmaken via website en smartphone. 'Dat maakt anderen heel toegankelijk en het is een leuke manier om contact te leggen.'

De bezoekers waren vooral te spreken over de positieve energie die op het congres heerste, en over het feit dat het optimisme hoogtij vierde onder de aanwezige ondernemers. Wat Trudie Timmerman, 'Lady in LED' er zelf van vond? 'Grandioos!', klonk het dolenthousiast tijdens de netwerkborrel. 'Mensen zijn met elkaar in aanraking gekomen, niemand stond alleen en ik heb veel agenda's getrokken zien worden voor vervolgspraken.' En dat wil je natuurlijk als congresorganisator voor ondernemers: business stimuleren.

Agenda

25 en 26 april	E-180 Grad Kongress Meyer Werft, Papenburg
12-15 juni	Energy Valley North Sea Region Meeting Essex, UK
15 juni	Global Wind Day Groningen
18-20 juni	Joint Annual Conference of North Sea Region Bremerhaven
11 juli	Energy Valley Solar Day Bolsward
11 september	Groen Gas BBQ Kasteel Nienoord, Leek
19-21 november	Energy Delta Convention Martiniplaza, Groningen

Energy Valley Platform

Dé netwerkclub voor de energiesector

Het Energy Valley Platform is dé netwerkclub en informatiebron voor de noordelijke energiesector. Bent u ondernemer of werkzaam bij een kennisinstelling of overheidsinstantie? Wilt u op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in de Energy Valley regio en meepraten én -denken? Word dan lid!

Exclusief voor leden worden regelmatig bijeenkomsten georganiseerd of kortingen geboden op andere relevante energiebijeenkomsten waar Platformleden elkaar ontmoeten om kennis in te winnen en te delen. De bijeenkomsten van het Energy Valley Platform zijn gratis toegankelijk en gekoppeld aan actuele ontwikkelingen in de Energy Valley regio.

Wordt u lid, dan maakt u deel uit van breed netwerk van energiepartijen, ontvangt u informatie over energieontwikkelingen, beleid, subsidie- en financieringsopties, profileert u uw organisatie op de website van Energy Valley, krijgt u gratis toegang tot of korting op evenementen en uitnodigingen voor handelsmissies en exportreizen.

Wilt u meer weten of u aanmelden, ga dan naar www.energyvalley.nl of neem contact op met Debby Huizer via 050-7890010.

PLATFORMLID

Menno Kloosterman, GL Garrad Hassan

'Nederland en Duitsland groot offshore windpotentieel'

Wat doet uw bedrijf?

'GL Garrad Hassan is consultant op het gebied van duurzame energie wereldwijd. Het bedrijf levert technisch advies, software en training aan sectoren die actief zijn in wind-, zonne- en getijdenenergie. Bijna alle facetten van de windindustrie komen bij GL Garrad Hassan aan bod, van het ontwerp van een kleine windmolen tot de optimalisatie van een compleet windpark op zee.'

Ongeveer 750 experts zijn actief in 23 landen en sinds 2009 zijn ook twee vestigingen in Nederland geopend (Heerenvveen en Leiden). Hierbij wordt geput uit de grote hoeveelheid kennis en expertise die op het gebied van wind en offshore engineering in Nederland aanwezig is.'

Waar wilt u over vijf jaar staan?

'GL Garrad Hassan streeft ernaar zich de komende jaren te blijven ontwikkelen op het gebied van technische expertise om zo de duurzame energiemarkt te blijven voorzien van hoogwaardige technische consultancy.'

Waarom bent u lid van het Energy Valley Platform?

'Nederland en Noord-Duitsland bezitten veel potentieel op het gebied van offshore wind. GL Garrad Hassan wil haar services op dit gebied de komende jaren uitbreiden.'

Wat hebt u andere Platformleden te bieden?

'Wij leveren advieswerk aan veel verschillende groepen die actief zijn in de duurzame energie. Bijvoorbeeld ontwikkelaars van nieuwe typen windturbines, investeerders in windparken, toeleveranciers van componenten, maar ook aan overheden en universiteiten.'

PLATFORMLID

Douwe Hoogeveen:

'Gjald helpt met duurzame bedrijfsvoering'

Wat doet uw bedrijf?

'Gjald is specialist op het gebied van innovatieve bedrijfsvoeringsoplossingen door middel van procesoptimalisatie en software. Gjald doet dat vanuit drie disciplines: Accountancy, IT en Bedrijfsvoering. Wij kunnen zorgen voor een reductie van overhead, verduurzaming van bedrijfsvoering en een betere beheersing van de kernactiviteiten van een organisatie.'

Wat is uw relatie met energie?

'Gjald heeft veel opdrachtgevers die actief zijn op het gebied van energie. Gjald helpt deze opdrachtgevers met een slimme en duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast helpt Gjald deze opdrachtgevers met het aanvragen, beheersen en afrekenen van subsidiestromen.'

Waarom bent u lid van het Energy Valley Platform?

'Omdat wij onze opdrachtgevers daar ontmoeten en kennis maken met nieuwe opdrachtgevers. Daarnaast levert het platform ons input op het gebied van duurzaamheid en subsidieontwikkelingen.'

Hoe wilt u uw bedrijf de komende vijf jaar verder verduurzamen/vergroenen?

'Wij hebben ambities om onze stroomvoorziening uit wind- en zonne-energie te betrekken, vanaf ons dak van ons gebouw. Daarnaast willen wij onze diensten continue ontwikkelen zodat het reeds aanwezige accent op papierloos werken en beperking van noodzakelijke mobiliteit (het nieuwe werken) verder wordt versterkt.'

Wat heeft het lidmaatschap aan het Platform u opgeleverd?

'Informatieve en interessante bijeenkomsten, nuttig voor het onderhouden van ons netwerk en goede input op het gebied van duurzaamheidsontwikkelingen.'

